

Musa BİLGİZ, *Kur'an'da Bilgi, Kavramsal Çerçeve-Bilgi Türleri, İnsan Yayınları, İstanbul 2003, 332 s.*

Süleyman TULUCU*

Aşağıda tanıtımını bahis konusu ettiğimiz bu eser, kısaca ifade etmek gerekirse, “Kur'an'da Bilgi” meselesine tahsis edilmiş olup, Atatürk Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Din Kültürü ve Ahlâk Bilgisi Bölümü'nde Tefsir öğretim elemanı olarak görev yapan Yrd. Doç. Dr. Musa Bilgiz tarafından kaleme alınmıştır. Müellifin, tanıttığımız (diğer bir kısa tanıtımı için bk. Sami Hocaoglu, “Kur'an Kitaplığına Yeni Katkılar”, *Yeni Şafak*, 13 Nisan 2004) bu eserinden başka, ünlü Türk-İslâm âlimi Musa Carullah (hakkında geniş bilgi için bk. Mehmet Görmez, *Musa Carullah Bigiyef, Türkiye Diyanet Vakfı Yay., Ankara 1994; Ölümünün 50. Yıldönümünde Musa Carullah Bigiyef (1875-1949)*, Türkiye Diyanet Vakfı Yay., Ankara 2002; Musa Carullah, *İslâm Nazarında Müskirât ve Meyyit Yakmak Meseleleri*, yayına haz. Ferhat Koca, Ankara Okulu Yay., Ankara 2003, “yayına hazırlayanın sunuşu”, s. 7-11; Osman Keskioglu, “Mûsa Cârullah (1875-1949), Hayatı, Görüşleri ve Eserleri”, *Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, XII (1964), s. 63-73)'tan sadeleştirerek yayına hazırladığı “*Büyük Mevzularda Ufak Fikirler*” (Kitâbiyât [Yay.], Ankara 2001) adlı bir çalışması daha vardır. Ayrıca, bazı ilmî ve akademik yazıları da *EKEV Akademi Dergisi* (Erzurum-Ankara), *Atatürk Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi* (Erzurum) gibi süreli yayınlarda neşredilmiş bulunmaktadır.

Aslında, 1998 yılında Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü'nde Prof. Dr. Lütfullah Cebeci danışmanlığında, “*Kur'an-ı Kerim'e Göre İlim ve Cehalet*” adıyla Doktora Tezi olarak hazırlanmış olan bu çalışma; *İçindekiler* (s. 5-6)'den sonra tez danışmanı Prof. Dr. Lütfullah Cebeci'nin bir *TAKDİM* (s. 7-8) yazısıyla başlamaktadır. Bu kısmın son paragrafındaki şu satırlarla sayın Cebeci, söz konusu çalışmanın önemine işaret etmektedir:

“Yüzlerce ayette geçen “ilm” ve “cehl” kökü üzerine Musa Bilgiz'in yaptığı bu çalışma, konuyu çok yönlü ele almakta ve bütüncül bir yaklaşımla genel sonuçlara ulaşmaktadır. Başta tefsirler olmak üzere zengin bir bibliyografyadan yararlanılarak ortaya konan tez, belki konuyla ilgili yegâne değil, ama en kapsamlı çalışmadır. Bu konuda bundan sonra da çok çalışma yapılacaktır, daha doğrusu yapılmalıdır. Dolayısıyla bu tez, onlar için bir hareket noktası özelliğine sahiptir. Bu ciddi ve büyük

* Prof.Dr., Atatürk Üniversitesi İlahiyat Fakültesi. stulucu@mynet.com

emek mahsulü çalışmasından dolayı öğrencim Dr. Musa Bilgiz'i tebrik ediyor, yeni çalışmalarında, aynı ciddiyetle başarılar diliyorum.”

Müteakiben, eserin yazarı Musa Bilgiz tarafından kaleme alınan ÖNSÖZ (s. 9-11)'de konunun önemine şu satırlarla işaret edilmiştir:

“Kur’ân, salt ahlâkî veya vicdanî öğretileri ihtiva eden bir kitap değil, sunduğu mesajlarıyla başlı başına bir kültür ve medeniyet kaynağıdır. Eşsizliğini Yüce Yaratıcı'nın sonsuz ilim deryasından alan bu kitap, kendisine içtenlikle inanarak ondaki gerçeklere sahip olmak isteyenleri manevî doyunluğa ulaştırmakla kalmayıp, onlara hayatın değerleri konusunda da aydınlatıcı ufuklar açmaktadır. O, kendine özgü bir toplum ve medeniyet oluşturmayı amaçlayan bir kitaptır. Zira Kur’ân nazarında hayat; “*ilim*”, iman ve bunları dikkate alan aksiyonla değer kazanır.

Bu çalışmamızda Yüce Yaratıcı'nın en son ve evrensel mesajı olan Kur’ân-ı Kerim'deki ilim ve cehalet kavramlarını detaylı bir şekilde ele alıp incelemeye çalıştık. Zira insan, kendisiyle kâinattaki diğer varlıklar arasındaki irtibatı “bilme” kabiliyetiyle kurar. Kur’ân ise vahiy yoluyla bizlere indirilmiş bulunan ilâhî bir ilimdir. Binaenaleyh Kur’ân, hem kaynağı, hem ismi hem de bildirdiği hükümler itibarıyla ilimdir. Bu yüzden vahiy veya onun ürünü olan Kur’ân, insanın bilmediği, hakikatine ulaşamadığı âlemlerin, olayların ve varlıkların bilgisini getirmekle, onun düşüncesine ve kabiliyetlerine yeni ufuklar katar. Dolayısıyla insan, salt beşerî bilgi kaynaklarıyla yetinmek durumunda kalmamalıdır, mutlaka ilâhî ilim kaynağı olan vahiyden de büyük ölçüde nasiplenmelidir. Aksi hâlde duyularla hissedilen âlemin ötesinde de gerçeklerin olduğunu idrak edemez ve yüzeysel bir alanın bilgisine sınırlanıp kalır.”

Ardından, özlü bir GİRİŞ (s. 13-22) bölümü gelmiştir. Burada, şu başlıklar altında konu işlenmeye çalışılmıştır:

1. İlim ve Cehalet Kelimelerinin Sözlük Anlamları (s. 14), 2. Felsefede Bilginin Kaynağı ve Değeri (s. 18).

Müteakiben, üç bölüm hâlinde tertip edilen çalışmanın;

BİRİNCİ BÖLÜM (s. 23-159)'ünde *KUR'ÂN'DA İLİM ve CEHALET KAVRAMLARI*; 1. *KUR'ÂN'DA İLİM KAVRAMI ve ANLAMLARI* (s. 23); 2. *İLİM İFADE EDEN KAVRAMLAR ve İLİM ELDE ETME YOLLARI* (s. 40): 2.1. *İLMİN İLÂHÎ BOYUTUNUN AĞIRLIK KAZANDIĞI KAVRAMLAR* (s. 41); 2.2. *İLMİN BEŞERÎ BOYUTUNUN AĞIRLIK KAZANDIĞI KAVRAMLAR* (s. 69): 2.2.1. *Bilme, Düşünme ve Anlama ile İlgili Kavramlar* (s. 69), 2.2.2. *Bildirme ile İlgili Kavramlar* (s. 105), 2.2.3. *Araştırma, İnceleme ve Tecrübe ile İlgili Kavramlar* (s. 106), 2.2.4. *Gezi ve Gözlem ile İlgili Kavramlar* (s. 110), 2.2.5. *Eğitim ve Öğretim ile İlgili Kavramlar* (s. 117); 3. *KUR'ÂN'DA CEHALET KAVRAMI ve ANLAMLARI* (s. 122); 4. *CEHALET İFADE EDEN KAVRAMLAR* (s. 132): 4.1. *İlme Ulaşamamayı İfade Eden Kavramlar* (s. 132), 4.2. *İlimsizlik Sonucu Meydana Gelen Yanlış Söz, Düşünce ve Davranışları İfade Eden Kavramlar* (s. 139), 4.3. *Gerçeği Gizlemeyi ve Batıl Göstermeyi İfade Eden Kavramlar* (s. 149), 4.4. *“İlm”i Kabul Etmemeyi ve Ona Uygun Davranmamayı İfade Eden Kavramlar* (s. 151); 5. *DEĞERİ YÖNÜNDEN BİLGİ MERTEBELERİ* (s. 157) tâli başlıkları altında izah edilmeye çalışılmıştır.

İKİNCİ BÖLÜM (s. 161-227)'ünde *SAHİPLERİ ve MAHİYETİ AÇISINDAN İLİM* ana başlığı altında şu hususlar ayrıntılı olarak incelenmiştir:

1. *MAHİYETİ YÖNÜNDEN İLİM* (s. 161): 1.1. *GAYB İLMİ* (s. 161): 1.1.1. *Mutlak Gayb* (s. 163), 1.1.2. *İzafî Gayb* (s. 173); 1.2. *ŞEHÂDET İLMİ* (s. 176): 1.2.1. *Yetersiz ve Kâmil İlim* (s. 179); 2. *SAHİPLERİ AÇISINDAN İLİM* (s. 187): 2.1.

ALLAH'IN İLMİ (s. 187); 2.2. MELEKLERİN İLMİ (s. 205); 2.3. PEYGAMBERLERİN İLMİ (s. 208).

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM (s. 229-303)'ünde *KUR'ÂN'DA İLMİN DEĞERİ* ve *CEHALETİN DEĞERSİZLİĞİ* ana başlığı altında şu konular detaylı olarak ele alınmıştır:

1. KUR'ÂN'IN İLME ve ÂLİMLERE VERDİĞİ DEĞER (s. 229); 1.1. İLMİN İMAN, AMEL ve AHLÂKLA OLAN MÜNASEBETİ (s. 249); 1.2. ÂLİMLERİN İLÂHÎ MESAJA ve TOPLUMA KARŞI SORUMLULUKLARI (s. 268); 1.3. ÂLİMLERE İTAAT ve SINIRI (s. 273); 1.4. İLİM SAHİPLERİNİN KINANMA GEREKÇELERİ (s. 276); 2. CEHALETİN DEĞERSİZLİĞİ ve CAHİLLERİN KINANMASI (s. 290); 3. CEHALET ve CAHİLİYE İLİŞKİSİ (s. 298).

SONUÇ (s. 305-311) kısmında müellif, bu araştırmadan çıkan karakteristik noktaları ayrıntılı bir şekilde özetlemiş ve ilim âlemine sunmuştur.

Bu kısmı zengin bir *BİBLİYOGRAFYA* (s. 313- 329) izlemiştir. Burada, yararlanılan kaynakların önemli bir bölümünü, konunun ve yazarının alanının bir gereği olarak daha ziyade Kur'ân İlimlerine dair kaynak eserler oluşturmuştur. Son dönemlerde İslâm ülkelerinde yayınlanmış çağdaş müelliflerin eserlerinden de istifade eden müellif, ülkemizde yayın dünyasına çıkmış birçok kitap ve makaleyi de gözden uzak tutmamıştır.

En sonda da muhtasar bir "konu" *İNDEKS* (s. 331-332)'i yer almıştır. Kanaati-mizce, bu kısım daha kapsamlı tutulsaydı, eserden yararlanma imkânı daha fazla olacaktı.

Bu arada, yararlı olacağı mülâhazasıyla, eserin, özellikle *Bibliyografya* kısmında gördüğümüz, bazıları yazım hatası olan, birkaç baskı yanlışına işaret edelim:

Buna göre; ...Anlamı (s. 5), Anlamları; Daru Sadr (s. 17, dipnot; s. 329), Dâru Sâdır; *el-İslâm'u...* (s. 313), *el-İslâmu...*; Daru'l-Tiras (s. 313), Dâru't-Turâs; ...*Merfuâ...* (s. 314), ...*Merfûa...*; *Kurânı-ı...* (s. 314), *Kur'ân-ı...*; Daru'l-Kutubi'l-Arabî (s. 315, 329), Dâru'l-Kitâbi'l-Arabî; *Şuâbu'l-İman* (s. 315), *Şuabu'l-İmân*; BİLGİSEV (s. 316), BİLGİSEVER; Ekev Yay. (s. 317), EKEV Yay.; el-CÛRCÂNÎ (s. 317), el-CURCÂNÎ; ...Tahe... (s. 317, 322, 324), ... the...; ...*İslamic...Sciences* (s. 317),...*Islamic...Sciences*; *DICTIONARY...* (s. 318), *DICTIONARY...*; el-Eş'âs (s. 318), el-Eş'as; Kadı Kudat (s. 318), Kâdi'l-Kudât; el-Ma'madî (s. 318), el-'Imâdî; *İrşâdu Akli's-Selîm...* (s. 318), *İrşâdu'l-Akli's-Selîm...*; ...*Kur'ân-ı Kerîm* (s. 318), ...*Kur'âni'l-Kerîm*; EINSTAIN (s. 318), EINSTEIN; İsmail Reça (s. 319), İsmâil Râcî; *Kamusu'l-Muhît* (s. 319), *el-Kâmûsu'l-Muhît*; ...*Fi Şerhi, Meânî...* (s. 319), ...*fi Şerhi Meânî...*; en-Nemrî (s. 320), en-Nemerî; İZUTSU (s. 321), IZUTSU; Vahidüddin (s. 321), Vahidüddîn; *Mehâsinu...* (s. 321), *Mehâsinu...*; ...*MeTahodology* (s. 322), ...*Methodology*; *Fi Zılâl'l-Kur'ân* (s. 323), *Fi Zılâli'l-Kur'ân*; Takiyyetin (s. 324), Takiyettin; *Mecmuu'l-Emsal* (s. 324), *Mecmau'l-Emsâl*; Tahe Islamic Academy (s. 324), The Islamic Academy; Hasan Küçükkalaycı (s. 325), Hüseyin Küçükkalay; ...*Taheory...* (s. 328), ...*Theory...* olacaktır.

Buraya, eserin *Bibliyografya* kısmını tamamlamak amacıyla ve araştırmacılara yararlı olacağı mülâhazasıyla, konuyu az çok ilgilendiren şu kitap ve yazıları-kronolojik sıra ile- ilâve edebiliriz:

1- Mustafa Bilgin, *Kur'an-ı Kerim'de İlim-İman İlişkisi*, Uludağ Üniv. Sosyal Bil. Enst. Yüksek Lisans Tezi, Bursa 1984.

- 2- Osman Şenoğlu, *Kur'an'da Cehalet Kavramı*, Erciyes Üniv. İlahiyat Fak. Lisans Tezi, Kayseri 1991.
- 3- Faruk Köse, *Cahiliyenin Değişmeyen Yüzü*, Birleşik Dağıtım Kitabevi, Ankara 1991.
- 4- Hanifi Özcan, *Epistemolojik Açından İman*, Marmara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Vakfı Yay., İstanbul 1992.
- 5- _____, *Mâturîdî'de Bilgi Problemi*, Marmara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Vakfı Yay., İstanbul 1993.
- 6- _____, "Mâturîdî'ye Göre 'Hikmet' Terimi", *İslâmî Araştırmalar*, c. 2, sy. 6 (Ocak 1988), s. 42-46.
- 7- _____, "Mâturîdî'nin Bilgi Teorisinde 'İkan' Terimi", *İslâmî Araştırmalar*, c. 3, sy. 1 (Ocak 1989), s. 36-41; *Din Öğretimi Dergisi*, sy. 24 (Eylül 1990), s. 43-50.
- 8- Ömer Özgültekin, *Kur'an'da İlim ve Cehalet Kavramları*, Harran Üniv. Sosyal Bil. Enst. Yüksek Lisans Tezi, Urfa 1996.
- 9- Osman Yazıcı, *Kur'an-ı Kerim'de Cahiliyye Kavramı*, Erciyes Üniv. İlahiyat Fak. Lisans Tezi, Kayseri 1996.
- 10- Ramazan Altıntaş, *Bütün Yönleriyle Câhiliyye*, Ribat Yay., Konya [1996].
- 11- Şakir Kocabaş, *İslâm'da Bilginin Temelleri*, İz Yayıncılık, İstanbul 1997.
- 12- Seyfullah Sevim, *İslâm Düşüncesinde Mârifet ve İbn Arabî*, İnsan Yay., İstanbul 1997.
- 13- İrfan Yılmaz v.dğr., *Yeni Bir Bakış Açısıyla İlim ve Din*, I-II, Feza Gazetecilik A.Ş., İstanbul 1998.
- 14- Murat Sarıçık, *İnanç ve Zihniyet Olarak Cahiliye*, Tuğra Ofset, Isparta 1998.
- 15- _____, *İslâm Öncesi Dönem Cahiliye Kültürü*, Fakülte Kitabevi, Isparta 2002.
- 16- _____, "Zann-ı Câhiliyye ve Hükm-i Câhiliyye", *Süleyman Demirel Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, sy. 1 (1994), s. 85-103.
- 17- _____, "Selm ve Cehl Kelimeleri Üzerine", *Harran Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, III (1997), s. 73-102.
- 18- Bilal Tan, *Kur'an'da Hikmet Kavramı*, Pınar Yay., İstanbul 2000.
- 19- Faruk Aktaş, *Kur'an'da Cehalet Kavramı*, Ekin Yay., İstanbul 2001.
- 20- İlhan Kutluer, *İlim ve Hikmetin Aydınlığında*, İz Yayıncılık, İstanbul 2001.
- 21- _____, "Hikmet", *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*, İstanbul 1998, XVII, 503-511.
- 22- _____, "İlim", *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*, İstanbul 2000, XXII, 109-114.
- 23- Wan Mohd Nor Wan Daud, *İslâm Bilgi Anlayışı ve Çoğulcu Bir Toplumun Eğitim Sistemine Yansımaları-Malezya Örneği-*, çev. Fuat Aydın, Ankara Okulu Yay., Ankara 2002.
- 24- Hasan Yılmaz, *Kur'an Kelime ve İfadelerini Anlamada Kavram Tefsiri ve Semantik Analiz Yöntemi*, Atatürk Üniv. Sosyal Bil. Enst. Doktora Tezi, Erzurum 2003, s. 151-165.
- 25- Franz Rosenthal, *Bilginin Zaferi, İslâm Düşüncesinde Bilgi Kavramı*, çev. Lami Güngören, Ufuk Kitapları/Da Yayıncılık, İstanbul 2004.
- 26- Nafiz Danışman, " 'Cahiliyye' Kelimesinin Mânâ ve Menşe'i", *Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, c. V, sy. I-IV (1956), s. 192-197.

27- Barbara Freyer Stowasser, "Die Wurzel j-h-l im Koran", *Necati Lugal Armağanı*, TTK Yay., Ankara 1968, s. 571-575.

28- Hüseyin Atay, "Kur'ân'da Bilgi Teorisi", *Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, XVI (1968), s. 155-176.

29- _____, "Bilgi Teorisi (İlmin İmkânı)", *Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, XXIX (1987), s. 1-39.

30- Emrullah Yüksel, "İlahî Fiillerde Hikmet", *Atatürk Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, sy. 8 (1988), s. 43-76.

31- Sabri Erdem, "Bilgi-İman İlişkisi", *İslâmî Araştırmalar*, c. 4, sy. 1 (Ocak 1990), s. 38-41.

32- Mustafa Fayda, "Câhiliye", *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*, İstanbul 1993, VII, 17-19.

33- İbrahim Sarıçam, "Câhiliye'nin Asr-ı Saâdet'e Dönüşümünde Kur'ân'ın Rolü", *III. Kur'an Haftası Kur'an Sempozyumu*, 13-19 Ocak 1997, Fecr Yayınevi, Ankara 1998, s. 19-30.

34- M. Faik Yılmaz, "Kur'ân'da Cehâlet Kavramı", *Yüzüncü Yıl Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, yıl: 2, sy. 2 (Aralık 1998), s. 139-166.

35- Ömer Mahir Alper, "İrfâniyye", *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*, İstanbul 2000, XXII, 444-447.

36- Ali Bolat, "Muhâsibî'nin Bilgi Kaynaklarına Bakışı", *Ondokuz Mayıs Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, sy. 12-13 (2001), s. 363-389.

37- Kadir Polater, "Kur'ân-ı Kerîm'e Göre Hevâ Kavramı ve Dalâletteki Rolü", *Atatürk Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, sy. 20 (2003), s. 261-299.

38- Süleyman Uludağ, "Mârifet", *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*, Ankara 2003, XXVIII, 54-56.

39- _____, "Ma'rifet-i Nefs", *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*, Ankara 2003, XXVIII, 56-57.

Bu vesile ile, özellikle genç meslektaşlarımıza önemli bir tavsiyemiz olacaktır:

İlahiyat sahasında araştırma yapmadan önce, konu üzerinde bibliyografya taramasının yapılması büyük ölçüde yararlı neticeler verecektir. Özellikle ülkemizdeki İlahiyat Fakülteleri dergilerinde ve diğer İslâmî konuları işleyen dergilerde (*Diyanet Dergisi*, *İslâmî Araştırmalar*, *Din Öğretimi Dergisi*, *Bilgi ve Hikmet*, *EKEV Akademi Dergisi*, *İslâmiyât*, *İLAM Araştırma Dergisi*, *Dîvân İlmî Araştırmalar*, *Dinî Araştırmalar*, *İslâm Araştırmaları Dergisi*, *Marife*, *Usûl İslâm Araştırmaları*, *Hadis Tetkikleri Dergisi*, *İslâm Hukuku Araştırmaları Dergisi* vb.) ve muhtelif sempozyum kitaplarında, ele alacağımız konularla ilgili yazılara rastlamak her zaman mümkündür. İlk merhalede şu kaynakça çalışmaları gözden geçirilmelidir:

1- Ahmet Koca v.dğr., *Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Yayınları Bibliyografyası (1949-1975)*, Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Yay., Ankara 1978.

2- Ceyda Satioğlu v.dğr., *Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi Makaleler Bibliyografyası (1952-1988)*, Ankara 1989.

3- Süleyman Mollaibrahimoğlu, *Kur'an İlimleri Sahasında Neşredilen Eserler (1923-1992) ve Yapılan Tezler*, Süleymaniye Vakfı, İstanbul 1993.

4- Yavuz Ünal, *Cumhuriyet Türkiye'si Hadis Çalışmaları (1920-1997)*, Etüt Yay., Samsun 1997.

5- Murat Sülün-Ömer Çelik, *Türkiye Kur'an Makaleleri Bibliyografyası*, Marmara

Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Vakfı Yay., İstanbul 1999.

6- Yakup Çiçek-Bünyamin Açıklan, *Türkiye İlahiyat Fakülteleri Tefsir Anabilim Dalı Öğretim Elemanları Biyografileri*, Temel Ofset, İstanbul 2000.

7- Alim Yıldız-Tahsin Koçyiğit, *İlahiyat Fakültesi Dergileri Makale ve Yazarlar Fihristi (1952-2002)*, Ankara Okulu Yay., Ankara 2002.

8- Mehmet Bulut, "Diyabet Dergisi/Diyabet İlmî Dergi Genel Fihristi: 1-34 (1962-1998)", *Diyabet İlmî Dergi*, c. 34, sy. 4 (Ekim-Kasım-Aralık 1998), s. 1-180.

9- İshak Doğan, *Osmanlı Dönemi Kur'ân Çalışmaları*, Makalât, Konya 1999, Sy. 1, s, 95-137.

10. Halil Uysal, *Cumhuriyet Dönemi Kur'ân Çalışmaları*, Makalât, Konya 1999, Sy. 1, s, 139-263.

11. Yök Tez Tarama sayfaları.. yok.gov.tr

Kanaatimizce, meslektaşımız Prof. Dr. Lütfullah Cebeci'nin de ifade ettiği gibi bu çalışma, "Kur'ân'da bilgi meselesini çok yönlü ele almakta ve bütüncül bir yaklaşımla genel sonuçlara ulaşmaktadır." Konuyu özel anlamda Kur'ân boyutunda ele alan müellif, bilvesile, genel mânâda İslâm'ın bu konuya yaklaşımını da geniş tahlillerle ortaya koymuş olmaktadır. Diğer yandan, araştırmacı, bu çalışmasıyla, Felsefede "bilginin kaynağı ve değeri" (*epistemoloji*=*bilgi kuramı*) meselesine de Kur'ânî ve İslâmî açıdan ışık tutmuş ve önemli katkılarda bulunmuştur.

Diğer yandan, bir hususu belirtmede yarar vardır:

Eserin *İçindekiler* kısmında bazı tâli başlıklar yer almamıştır. Bu, bir eksiklik ve yanlış anlamalara sebep olmaktadır. Söz konusu tâli başlıklar, eserin basılmamış hâlinde mevcuttur. Muhtemelen bu başlıklar, Yayınevi tarafından çıkarılmıştır. Daha sonraki baskılarda bu durumun göz önünde bulundurulması uygun olur kanaatindeyiz.

Çalışmadaki bir diğer eksiklik de eserin dipnotlarında ve *Bibliyografya* kısmında yer alan kısaltmalar (dergi, ansiklopedi, kurum vb. kısaltmaları) için baş tarafa açıklayıcı bir listenin konmamış olmasıdır.

Netice olarak, Yrd. Doç. Dr. Musa Bilgiz'in yorucu bir emek mahsulü olan bu çalışmasının, kendi alanında bir kaynak kitabı görevini ifa edeceğine inanıyor, bundan sonra da, yakın bir zaman dilimi içerisinde diğer çalışmalarının yayınlanacağını ümit ediyoruz. Bu bağlamda, müellifi tebrik eder, bu kısa tanıtma yazımızın araştırmacılara faydalı olmasını dileriz.